

Ἡ Υ. Ε. ἀναγνώσει τὸ παρὸν ἐγγράφον πρὸς τὸν ἐπὶ τῶν ἐξωτερικῶν ὑπουργόν . . . καὶ δώσει αὐτῷ ἀντίγραφον.

[Ἵπαρχ.] ΣΑΛΙΣΒΟΥΡΗ.

ΤΑ ΚΑΤΑ ΜΙΘΡΙΔΑΤΗΝ.

(Συνέχεια· ἴδε ἀριθ. 16).

Ἀλλ' ἐμμένων πάντοτε ὁ Μιθριδάτης εἰς τὸν κατὰ Ῥωμαίων σκοπὸν, καὶ μελετῶν νὰ ἐπαναλάβῃ τὸν ἀγῶνα, ἐπὶ τοῦ παρόντος μετέβη εἰς Βόσπορον καὶ κατέστησεν ἐκεῖ τὸν υἱὸν αὐτοῦ Μαχάρην βασιλέα, ὑπέταξε δὲ καὶ βαρβάρους τινὰς λαοὺς, πλὴν τῶν ἀντιστάντων Ἀχαιοῶν. Ἐπανελθὼν δὲ, πρῶτον ἐπεμψε πρεσβεῖαν εἰς Ῥώμην, ἐξαιτούμενος τὴν τῶν συνθηκῶν ἐπικύρωσιν· ἐπειδὴ δὲ ἡ σύγκλητος διὰ τὸν τότε τοῦ Σύλλα θάνατον θλίβον εἰς τὴν πρεσβεῖαν προσέσχεν, ὁ Μιθριδάτης, μᾶλλον εὐχαριστηθεὶς ἐπὶ τούτῳ, ἤρξατο αὖθις πρὸς τὸν σκοπὸν νὰ ἐνεργῇ. Καὶ τὸν μὲν Ἰγράνην ἔπεισε νὰ εἰσβάλῃ ὑπὲρ αὐτοῦ εἰς Καππαδοκίαν (76 π. Χ.), αὐτὸς δὲ συνάγων πανταχόθεν στρατοὺς καὶ θέλων νὰ προφυλαχθῇ ἀπ' ὧν πρότερον ἔπαθεν, ὥπλιζεν ἤδη αὐτοὺς καὶ ἐγύμναζε κατὰ τὸν Ῥωμαϊκὸν τρόπον διὰ τῶν αὐτομόλων τοῦ Φιμβρίου ἀξιωματικῶν καὶ τῶν σταλέντων παρὰ τοῦ ἐπιτυχῶς ἀπὸ πολλοῦ διατηροῦντος ἐν Ἰσπανίᾳ τὴν μαριανὴν σημαίαν περιφήμου Σερτωρίου, οὗ τὴν συμμαχίαν εἶχεν ἐγκαίρως ἐπιζητήσας κατὰ τοῖν ἐν Ῥώμῃ κοινῶν ἐχθρῶν. Καὶ ἤδη εἶχεν αὖθις συνηγμένους πεζῶν μὲν καλῶς γεγυμνασμένων δώδεκα μυριάδας, ἱππέων δὲ δεκαεὶς χιλιάδας καὶ νῆας τετρακοσίας. Καὶ ὅτε, τελευτήσας Νικομήδης, ὁ τῆς Βιθυνίας βασιλεὺς, κατέλιπεν, ὡς ἄλλοτε ὁ Ἀτταλὸς, κληρονόμους τοῦ ἑαυτοῦ βασιλείου τοὺς Ῥωμαίους, ὁ Μιθριδάτης, ἵνα αὐτὸς προκαταλάβῃ τὴν Βιθυνίαν, πέμπει Ταξιλλὴν καὶ Ἑρμοκράτην μετὰ ἰσχυροῦ στρατοῦ εἰς Παφλαγονίαν· οἱ δὲ Ῥωμαῖοι τότε (75 π. Χ.) ἐκήρυξαν κατ' αὐτοῦ πόλεμον, τὸν τρίτον μιθριδατικόν.

Ἀλλ' ἤρριζον τότε περὶ τῆς κατὰ Μιθριδάτου στρατηγίας ἐν Ῥώμῃ οἱ ὕπατοι Μ. Αὐρήλιος Κόττας καὶ Λεύκιος Λούκουλλος, ἡ δὲ σύγκλητος ἐπεμψεν εἰς Ἀσίαν ἀμφοτέρους (74 π. Χ.), τῷ μὲν Κόττᾳ ἀναθεῖσα τὴν διοίκησιν τῆς ἡῆς Ῥωμαϊκῆς Βιθυνίας καὶ τὴν φύλαξιν τῆς Προποντίδος, τῷ δὲ Λουκούλλῳ τὴν Κιλικίαν καὶ τὴν κατὰ Μιθριδάτου ἐξουσίαν. Ὁ δὲ δραστήριος Μιθριδάτης, ἔχων τὴν Παφλαγονίαν, τὸν μὲν στρατηγὸν αὐτοῦ Διόφαντον ἐπεμψε μετὰ στρατοῦ πρὸς τὴν Καππαδοκίαν, ὅπως ἐμποδίσῃ τὸν Λούκουλλον, αὐτὸς δὲ εἰσέβαλεν εἰς Βιθυνίαν· νικήσας δὲ τὸν ἄνεν τοῦ Λουκούλλου

ἐπιθυμοῦντα νὰ νικήσῃ Κότταν καὶ τὸν ὑπὸ τὰς διαταγὰς αὐτοῦ Ῥουτίλειον πολιορκεῖ τὸν Κότταν ἐν Χαλκηδόνι, περὶ ἣν καὶ τὸν Ῥωμαϊκὸν στόλον ἐνίκησεν ὁ τοῦ Μιθριδάτου μετὰ μεγάλης νηῶν καὶ ἀνδρῶν ἀπωλείας. Ἐπειτα, καταλιπὼν εἰς τὴν τοῦ Κόττα πολιορκίαν στρατὸν, ἐστράφη κατὰ τοῦ ἐπερχομένου Λουκούλλου. Τούτου δὲ μάχην οὐ συνάπτοντος πρὸς ὑπερέχουσαν δύναμιν, ἀλλὰ μᾶλλον διὰ τῆς χρονοτριβῆς καὶ τῆς τῶν τροφίμων παρακιλύσεως πολεμοῦντος, ὁ Μιθριδάτης ἐλθὼν ἐπολιόρκησε τὴν Κυζίκον, ὡς ἐξ ἐφόδου κυριεύσων αὐτήν. Ἀλλὰ τότε (73 π. Χ.) ἐπεφάνη αὐτῷ καὶ Λούκουλλος, ὅστις, ἐπὶ ὅρους τινὲς ἰδρυθεὶς, ἠπεύλει τὸν Μιθριδάτην καὶ τὰ εἰς τὸν πολυάριθμον ἐκείνου στρατὸν ἀναγκαῖα παρεκώλυεν. Ἐπειδὴ δὲ τῶν Κυζικηνῶν ἀνδρείως τὰς ἐφόδους ἀποκρουόντων, ἡ μὲν πολιορκία προὔβαινεν εἰς μῆκος, τὰ δὲ ἐπιτήδεια αἰετ' ἐσπένδιον καὶ ἅμα ἐνέσκηφεν εἰς τὸν στρατὸν λοιμὸς, ὁ Μιθριδάτης ἔπεμψεν εἰς Βιθυνίαν τὸ ἱππικὸν καὶ μέρος τοῦ πεζικοῦ· ἀλλὰ πάλιν εὗρεθῇ ὁ Λούκουλλος ἔμπροσθεν, τὴν τοῦ Ῥονδάκου διάβασιν ἐμποδίζων· μάχης δὲ συναφθείσης, πολλοὶ μὲν τῶν τοῦ Μιθριδάτου ἔπεσαν, πολλοὶ δὲ ἐλήφθησαν αἰχμάλωτοι, ἐν οἷς καὶ τὸ πλεῖστον τοῦ ἱππικοῦ, ὅπερ εἰς τὸ στρατόπεδον αὐτοῦ ἤγαγεν ὁ Λούκουλλος. Καὶ ὅμως ὁ Μιθριδάτης ἐπέμεινεν εἰς τὴν τῆς Κυζίκου πολιορκίαν, ἐνῶ ὁ στρατηγὸς αὐτοῦ Εὐμαχος ὑπέτασσε Φρυγίαν, Κιλικίαν, Πισιδίαν καὶ Ἰσαυρίαν. Ἐν τούτοις ὅμως, ἐπειδὴ καὶ χειμὼν κατελάμβανε τὸν Μιθριδάτην, καὶ ἡ πείνα καὶ ἡ νόσος ἐν τῷ στρατῷ αὐτοῦ ἐπετεινόντο, προσέτι δὲ ἡττήθη ὑπὸ τοῦ Λουκουλλείου παρὰ Τένεδον καὶ Ἀἴμνον καὶ ὁ κατὰ Ἰταλίαν προωρισμένος, ὑπὸ Σερτωριανῶν δὲ ναυαρχούμενος στόλος αὐτοῦ, ἀναθεὶς εἰς δύο αὐτοῦ στρατηγοὺς ν' ἀγάγῃσι πεζῇ τὸν στρατὸν εἰς Λάμψακον, αὐτὸς μετέβη διὰ θαλάσσης εἰς Πάριον. Ἀλλ' ὁ Λούκουλλος τοὺς εἰς Λάμψακον πορευομένους διώξας καὶ παρὰ τὸν Γρανικὸν μάχην συνάψας τοὺς μὲν ἀπέκτεινε, τοὺς δὲ ἠχμαλώτισε· τὰ δὲ εἰς Λάμψακον διαφυγόντα τοῦ στρατοῦ αὐτοῦ λείψανα ὁ Μιθριδάτης πέμψας νῆας ἀπήγαγε μετὰ πάντων τῶν Λαμψακηνῶν. Ἐκ δὲ Παρίου εἰς Νικομήδειαν μεταβάντα τὸν Μιθριδάτην ἔσπευσαν νὰ πολιορκήσωσιν ὁ Κόττας καὶ κατόπιν ὁ Τριάριος. Ἀλλὰ τοῦ Ῥωμαϊκοῦ στόλου μὴ προλαβόντος, ἐλευθέρως ἐκείθεν ἀπέλευσαν (72 π. Χ.). Κατὰ τὸν ἀπόπλουν ὅμως περιπεσὼν εἰς μεγάλην τρικυμίαν μόλις ἐσώθη ὑπὸ πειρατικοῦ πλοίου εἰς Πράκλειαν, ἀπὸ τοῦ πλεῖστον τοῦ στόλου αὐτοῦ μέρος ἐναυάγησεν ἢ κατεβυθίσθη, ἐκ δὲ Ἡρακλείας μετέβη εἰς Σινώπην καὶ εἰς Ἀμισὸν τοῦ Πόντου.

Ἄλλὰ, καίπερ ἰσχυρῶς ὑπὸ τῆς τύχης ὁ Μιθριδάτης ἀντικοπτόμενος, ὅμως οὔτε τοῦ σκοποῦ ἀφίστατο, οὔτε τὰς ἐλπίδας ἀπέβαλλεν· ἀλλ' ἀσφαλίσας ἐκ τῶν ἐνόντων τὰ φρούρια αὐτοῦ καὶ ζητήσας νέας παρὰ τε τῶν Σκυθῶν καὶ τῶν ἄλλων ὑπηκόων δυνάμεις ἐπολέμει παρεμβάλλων προσκόμματα τῷ Λουκούλλῳ, φθείρων τὴν χώραν καὶ τὰς τροφὰς παρεμποδίζων. Τοῦ δὲ Λουκούλλου εἰσβαλόντος ἤδη εἰς τὸν Πόντον καὶ τὴν Εὐπατορίαν καὶ Ἀμισὸν πολιορκούντος, ὁ Μιθριδάτης συναγαγὼν πάλιν πεζοὺς μὲν τετρακισμυρίους, ἵππεϊς δὲ περὶ τετρακισχιλίους, ἅμα τῷ ἔαρι διέβη τὸν Λύκον εἰς ἀπάντησιν τῶν Ῥωμαίων, πρὸς οὓς καὶ τινες συνεκρότησε μικρὰς μάχας καὶ ἵππομαχίαν ἐπιτυχῇ, ὅθεν ὁ Λούκουλλος ἠναγκάσθη, καταλαθὼν ὁρεινὴν τινα θέσιν, μόνον εἰς ἀφίμαχίαν νὰ ἔρχηται. Ἐπειδὴ δὲ ὁ Λούκουλλος ἀποσπάσματα τοῦ στρατοῦ πέμπων μακρόθεν ἐκ τῆς συμμάχου Καππαδοκίας τὰς τροφὰς ἐπορίζετο, ὁ δὲ Μιθριδάτης ἴδια ἀποσπάσματα ἀντιπέμπων ἐπειρᾶτο νὰ ἐμποδίσῃ αὐτὰς, ἐντεῦθεν συνέβησαν δύο μερικαὶ μάχαι, ἐν αἷς ἤδη ἐπεκράτησαν οἱ Ῥωμαῖοι· οἱ δὲ μιθριδατικοὶ, κακῶς ἀποφασίσαντες νὰ προσβάλωσι τοὺς Ῥωμαίους ἐν τινὶ δυσχωρίᾳ ὅπου ἄχρηστον αὐτοῖς ἀπέβαινε τὸ ἵππικόν, ὑπέστησαν μεγάλην φθοράν· ταύτην δὲ ἅμα μαθὼν ὁ λοιπὸς τοῦ Μιθριδάτου στρατὸς, καταπλαγεὶς, ἐτράπη πάραυτα εἰς φυγὴν· καὶ αὐτὸς δὲ ὁ Μιθριδάτης, καταλιπὼν τὰ Κάδηρα, ὅπου διεχείμασεν, ἔφυγε κατεσπυσμένως, μόλις σωθεὶς ἀπὸ τῶν διωκόντων ἱππέων, οἵτινες ἐτ' ἄπηταν εἰς ἡν ἐνέτυχον ἄργυρον καὶ χρυσὸν φέρουσαν ἡμίονον εἰς Κόμανα τοῦ Πόντου, ὅθεν ἐπορεύθη πρὸς Τιγράνην τὸν Ἀρμένιον (71 π. Χ.), τὴν ἐκείνου βοήθειαν ἐπικαλεσάμενος. Τότε ἔπειμψεν ἐκεῖθεν τὸν εὐνοῦχον Βακχίδην καὶ ἐρόνευσε τὰς ἐν Φαρνακίᾳ γυναῖκας αὐτοῦ καὶ ἀδελφάς, ὅπως μὴ περιπέσωσιν εἰς αἰχμαλωσίαν. Ὁ δὲ Λούκουλλος προχωρήσας καὶ κυριεύσας τὰ Κάδηρα καὶ τοὺς ἐκεῖ πολλοὺς τοῦ Μιθριδάτου θησαυροὺς, ἀφ' οὗ αὐτὸν δὲν ἠδυνήθη νὰ καταλάβῃ, ἐπανῆλθεν εἰς τὴν πολιορκίαν τῆς Εὐπατορίας καὶ Ἀμισοῦ, τῆς ἐνεκα τοῦ ὑπερασπίζοντος αὐτὴν Καλλιμάχου μᾶλλον ἀντιγούσης παρὰ τὰς λοιπὰς τοῦ Πόντου πόλεις. Ἀφ' οὗ δὲ διὰ πολιορκίας, ἥ καὶ δι' ἐκουσίας παραδόσεως, ὑπέταξε τὰς ποντικὰς πόλεις καὶ τὰ φρούρια, ἐκήρυξε τὸν Πόντον (70 π. Χ.) Ῥωμαϊκὴν ἐπαρχίαν. Τότε δὲ καὶ Μαχάρης ὁ τοῦ Μιθριδάτου ἀνάξιος υἱός, πέμψας ἐκ Βοσπόρου τῷ Λουκούλλῳ στέφανον ἀπὸ χιλίων χρυσῶν, συνέθετο φιλίαν καὶ συμμαχίαν πρὸς Ῥωμαίους κατὰ τοῦ ἰδίου πατρὸς, σφόδρα ἐπὶ τούτῳ λυπηθέντος καὶ ἀγανακτήσαντος.

Ὁ δὲ φυγὰς ἐν Ἀρμενίᾳ ἤδη ὑπὲρ τὸ ἔτος δια-

τρίθων Μιθριδάτης ἤξιοῦτο μὲν βασιλικῆς περιποιήσεως, ἀλλ' εἰσέτι δὲν ἐγένετο δεκτὸς ἐνώπιον τοῦ Τιγράνου, ὅστις ὑπόπτως, ὡς εἰκάζουσι, διέτεθ' πρὸς Μιθριδάτην, καὶ διότι εὐτυχῶν ἄλλοτε οὗτος ἀνέλαβε τὸν τίτλον βασιλεὺς βασιλέων, οὕτινος ἀντεποιούντο μόνοι οἱ τῆς Ἀρμενίας βασιλεῖς, καὶ διότι ὁ Τιγράνης ἀπέδιδεν εἰς τοῦ Μιθριδάτου εἰσηγήσεις τὴν τοῦ νέου Τιγράνου τοῦ υἱοῦ αὐτοῦ ἐπανάστασιν. Ὅτε ὅμως ὁ Λούκουλλος ἔπειμψε τὸν Ἀππίον Κλάδιον ἐξαίτουντα παρὰ Τιγράνου τὸν Μιθριδάτην καὶ ἀπειλοῦντα πόλεμον, ἂν μὴ ἐκδώσῃ, ὁ Τιγράνης, ἀπορρίψας μετ' ἀγανακτήσεως τὴν περὶ ἐκδόσεως ἀνδρὸς συγγενοῦς καὶ βασιλέως αἰτήσιν, προσεκάλεσε τὸν Μιθριδάτην ἐνώπιον αὐτοῦ καὶ, λητμονήσας τὰ παρελθόντα, ἀνέλαβε τὴν προστασίαν αὐτοῦ, καὶ ἔρξατο ἤδη, εἰ καὶ πᾶρωρα, νὰ παρασκευάζεται σπουδαίως, ὅπως πολεμήτῃ πρὸς Ῥωμαίους. Ἀλλ' ὁ Λούκουλλος ἐκπολιορκήσας τὴν Ἀμισὸν καὶ τὴν Σινώπην καὶ διατάξας τὰ τῆς Ἀσίας, ἐν ᾧ καὶ ὁ Κόττας κυριεύσας ἔφθειρε τὸν Ἡράκλειαν, στρατεύει καὶ κατὰ Τιγράνου πρὸς τὰ μεσημερινὰ τῆς Ἀρμενίας. Διαβὰς δὲ τὸν Εὐφράτην καὶ τὸν Τίγριν συγκροτεῖ μάχην πρὸς Τιγράνην, ἀνοήτως εἰς τὸ πλῆθος τοῦ πεζικοῦ καὶ ἱππικοῦ αὐτοῦ πεποιθότα, καταφρονήσαντα δὲ τῶν σωτηρίων τοῦ Μιθριδάτου συμβουλῶν, νὰ χροντριβῇ ἀποφεύγων τὴν μάχην. Ὁ Λούκουλλος λοιπὸν τρεψάμενος αὐτὸν καὶ πολὺ πλῆθος τοῦ ἀρμενίου στρατοῦ ἐν τῇ διώξει ἀποκτείνας, ἐκυρίευσεν διὰ πολιορκίας καὶ τὴν πρωτεύουσαν αὐτοῦ Τιγρανόκερτα καὶ πάντας τοὺς ἐν αὐτῇ θησαυροὺς ἐλαφυραγώγησεν (69 π. Χ.). Ὁ δὲ Μιθριδάτης, ὅστις δὲν παρευρέθη, ἐπειδὴ ποτὲ δὲν προσεδόκα ὅτι ὁ συνήθως βραδύνων Λούκουλλος τοσοῦτον ταχέως ἔμελλε τότε νὰ συνάψῃ μάχην, ἀπατήσας τὸν Τιγράνην, ἤδη φεύγοντα καὶ ἀπηλπισμένον, ἐνέβαλεν αὐτῷ θάρρος καὶ προὔτρεψεν εἰς γενναίαν τῆς ἰδίας ἐπικρατείας ὑπεράσπιν, ἐν ᾧ αὐτὸς παρασκευάζετο νὰ εἰσβάλῃ εἰς τὸν Πόντον πρὸς ἀντιπερισπασμόν. Ἀφ' οὗ δὲ Τιγράνης καὶ Μιθριδάτης κατὰ τὸν χειμῶνα προσεκάλεσαν εἰς μάτην σύμμαχον αὐτῶν τὸν βασιλέα τῶν Πάρθων κατὰ τοῦ κοινοῦ τῆς Ἀσίας ἐχθροῦ, συναγαγόντες ἐβδομήκοντα χιλιάδας πεζῶν καὶ τριάκοντα καὶ πέντε ἱππέων κατέλαβον θέσιν ἐπιτηδείαν μεταξὺ Ταύρου. Ὁ δὲ Λούκουλλος ἐλθὼν καὶ πειραθεὶς πολλάκις νὰ ἐξαγάγῃ αὐτοὺς ἐκεῖθεν, ὡς οὐδὲν κατώρθωσεν, ἐτράπη ἐπὶ τὴν προσηλῇ τῷ Τιγράνῃ πρωτεύουσιν Ἀρτάξατα· τότε ὁ Τιγράνης ἔσπευσεν ἐμποδίσαι αὐτῷ τὴν τοῦ Ἀρτενίου διάβασιν. Ἐντεῦθεν μάχης συγκροτηθείσης, ἐνίκησαν πάλιν οἱ Ῥωμαῖοι, οἱ δὲ Ἀρμένιοι, μετὰ τῶν βασιλέων

φεύγοντες, πολλοὶ μὲν ἐφρονεύθησαν, πολλοὶ δὲ καὶ ἐξωγρήθησαν (68 π. Χ.). Κατ' εὐτυχίαν ὁμοῦ Τιγράνου καὶ Μιθριδάτου, ἐν ᾧ ὁ Λούκουλλος προεδόκα νὰ ἐκπολιορκήσῃ τὰ Ἀρτάξατα, ἐκ τῆς κατακραυγῆς τοῦ ἐν τῇ ψυχρᾷ Ἀρμενίᾳ κακοπαθοῦντος καὶ ὑπὸ τῶν ἐχθρῶν αὐτοῦ ἐρεθιζομένου στρατοῦ ἠναγκάσθη νὰ καταβῇ εἰς Μεσποταμίαν, ἐνθα προσβαλὼν ἐξεπολιόρκησε Νίσειδιν τῆς ὑπὸ Τιγράνῃ Μεσποταμίαις, μετὰ ἰσχυρὰν ἀντίστασιν Καλιμαχου, τοῦ ἄλλοτε ὑπερακτιστοῦ τῆς Ἀμετοῦ.

Μετὰ τὴν παρὰ τὸν Ἀρσανίαν ἦτταν πᾶς ἄλλος ἤθελε καταβλήθῃ· ἀλλ' ὁ ἀκατάβλητος Μιθριδάτης μετὰ μεγίστης δραστηριότητος συνάγει στρατὸν νέον οἰκείων τε καὶ Ἀρμενίων καὶ ἐλθὼν εἰς Πόντον προσβάλλει καὶ καταστρέφει τὸν ἐκεῖ διοικοῦντα Ἀδριανὸν Φάβιον· καὶ δευτέραν δὲ συνάφας πρὸς τὸν εἰς ἐπικουρίαν τοῦ Φαβίου σπεύσαντα Τριαρίον μείζονα μάχην, ἐν ᾗ καὶ αὐτὸς [ὁ Μιθριδάτης] μικροῦ δεῖν ἐδολοφρονεῖτο ὑπὸ Ῥωμαίου, ἐπιτηδὲς ἀναμιχθέντος τοῖς περὶ τὸν βασιλέα καὶ δεινὸν εἰς τὸν μηρόν αὐτοῦ τραῦμα ἐπενεγκόντος, κυριεύει τὸ τοῦ Τριαρίου στρατόπεδον καὶ, ἐκδιώξας τοὺς Ῥωμαίους, πᾶσαν ἀνακτᾶται τὴν αὐτοῦ ἐπικράτειαν καὶ μέρος τῆς Καππαδοκίας (67 π. Χ.). Συγχρόνως δὲ καὶ Τιγράνης, κατακλείσας εἰς τι φρούριον τὸν ἐν Ἀρμενίᾳ διοικοῦντα Ῥωμαῖον Λ. Φάννιον, ἀνέλαβε τὴν Ἀρμενίαν, ὡς ἀπαχθέντος ἐκεῖθεν ὑπὸ Λουκούλλου τοῦ στρατοῦ. Ἀπ' ἡγάγε δὲ εἰς τὴν μικρὰν Ἀσίαν τὸν στρατὸν ὁ Λούκουλλος, διότι ἀπειθοῦντες ἤρνοῦντο ν' ἀκολουθήσωσιν αὐτῷ εἰς ὃν τότε ἔσπευδε κατὰ τοῦ Ἀρμενίου πόλεμον, ὅπως ἐμποδίσῃ νέαν τοῦ Τιγράνου καὶ τοῦ Μιθριδάτου ἔνωσιν· πρὸ πάντων δὲ ἠγαντιοῦντο οἱ αἰεὶ ἀπειθεῖς καὶ φιλοτάραχοι Φινδριανοὶ, ἀπαιτοῦντες ὡς ἦν τοῦ χρόνου τῆς στρατιωτικῆς αὐτῶν ὑπηρεσίας παρελθόντος, νὰ ἐπανέλθωσιν εἰς Ῥώμην· ἀλλὰ πλὴν τούτων ἀντέπρασσον τῷ Λουκούλλῳ συστηματικῶς καὶ παρὰ τῷ στρατῷ διαβάλλοντες καὶ εἰς Ῥώμην γράφοντες, ὅτι ἐκ φιλαρχίας καὶ φιλοπλουτίας παρέτεινε τὸν πόλεμον, οἱ ἐπὶ τῆς Ἀσίας ἀσπλαγχνοὶ ἐκ Ῥώμης τοκογλύφοι, διότι περιέστειλε τὴν πλεονεξίαν αὐτῶν διὰ φιланθρώπων διατάξεων καὶ τὰς ἀφόρητα ἐξ αὐτῶν πασχούσας ἐπαρχίας ἀνεκούρισεν. Ὅθεν ἀφίκετο διάδοχος τοῦ Λουκούλλου, πρὶν οὗτος δυνήθῃ νὰ ἐκδιώξῃ τοὐλάχιστον τὸν Μιθριδάτην, ὁ Πομπήιος, ἤδη μὲν ὀνομαστός καὶ δι' ἄλλας αὐτοῦ νίκας καὶ διὰ τὴν καταστροφὴν τῶν πειρατῶν τῆς Κιλικίας, ἔχων δὲ ἀπεριόριστον ἐκ τοῦ Μανελίου νόμου πληρεξουσιότητα κατὰ τε γῆν καὶ θάλασσαν, ὅστις προσεκάλεσεν ἤδη περὶ ἑαυτὸν εἰς Γαλατίαν πάντας τοὺς στρατοὺς καὶ τοὺς ἄρχοντας καὶ ἡγεμό-

νας τῶν ὑπηκόων καὶ συμμάχων καὶ μετεκίνει ἅτινα ὁ Λούκουλλος εἶχε διατάξας. Ἐν Γαλατίᾳ λοιπὸν καὶ ὁ Λούκουλλος ἦλθε μετὰ τοῦ Πομπήϊου εἰς συνέντευξιν· ἀλλ' ἐν αὐτῇ δυαρεστηθέντες ἀμοιβαίως καὶ ἀποκαλέσαντες ὁ μὲν Λούκουλλος τὸν Πομπήϊον φιλόδοξον, ὡς ζητήσαντα στρατηγίαν πολέμου, ἤδη τετελειωμένου, ὁ δὲ Πομπήϊος τὸν Λούκουλλον πλεονέκτην, ὡς ἐκ τῶν πολέμων χρηματιζόμενον, διέστησαν. Τοῦ δὲ Πομπήϊου εὐθὺς προκηρύξαντος μηδεὶς τοῦ λοιποῦ νὰ ὑπακούῃ εἰς τὸν Λούκουλλον, ὁ στρατὸς ἐγκατέλιπεν αὐτόν· ὁ δὲ, εἰς Ῥώμην μετὰ τῶν καταλειφθέντων αὐτῷ ὀλίγων στρατιωτῶν ἐπανελθὼν, ἠξιώθη μὲν θριάμβου, ὅμως πλήρης ἀηδίας πρὸς τὰ πολιτικὰ ἀπεσύρθη αὐτῶν καὶ ἐτράπη εἰς τὸν κατ' Ἐπίκουρον ἀπολαυστικὸν βίον, Λουκούλλειον ἀπ' αὐτοῦ προσηγορευθέντα.

Ὁ δὲ Μιθριδάτης, περὶ τὴν ὑπόταξιν τοῦ ἀποστάντος υἱοῦ αὐτοῦ, τότε ἀσχολούμενος, ἐπεμψεν ἐρωτῶν τὸν Πομπήϊον ἐπὶ τίσιν ὁδοῖς ἠδύνατο νὰ τύχῃ παρὰ τῶν Ῥωμαίων εἰρήνης· ἀλλὰ τοῦ Πομπήϊου ἀποκριναμένου, ἂν παραδώσῃ ἑαυτὸν εἰς τὴν διάκρισιν τοῦ Ῥωμαϊκοῦ δήμου, ὁ Μιθριδάτης εἶδεν ὅτι ἀπαραίτητος ἀνάγκη καθίστατο αὐτῷ μέχρι τελευταίας πνοῆς πρὸς Ῥωμαίους νὰ πολεμῇ καὶ μέχρι τελευταίας πνοῆς τρωάντι καὶ ἐπολέμησεν. Καίπερ δὲ τότε ἴσας περίπου δυνάμεις ἔχων πρὸς τὸν Πομπήϊον, μάχην μὲν δὲν διεχύδευσεν, ὥπισθοπόρει δὲ πρὸς τὴν Ἀρμενίαν καιροφυλακτῶν, ἐπικολουθοῦντος καὶ τοῦ Πομπήϊου μετὰ οὐχὶ ἐλάσσονος περισκέψεως. Ἐν δὲ τῇ ὀπισθοπορῇ ταύτῃ ὁ Μιθριδάτης, ἐνῷ ἐστρατοπέδευεν ἐπὶ ὄρους τῆς Ἀρμενίας ὀχυροῦ, κατέλιπεν αὐτὸ ὡς ἄνυδρον· ἀλλ' ὁ Πομπήϊος εὐθὺς καταλαβὼν ἐκ τῆς χλόης συνήγαγεν ὀρθῶς τὴν ἐν αὐτῷ ὑπαρξὴν ὕδατος, καὶ τρωάντι ὀρύξας ῥεάτα εὗρεν ἄφθονον. Ἐπειτα στήσας ἐνέδραν προσέβαλεν ἐξαίρνης καὶ κατέστρεψε τὸ πλεῖστον τοῦ τοιοῦτο χρησιμεύσαντος τῷ Μιθριδάτῃ ἱππικοῦ, ὥστε τοῦ λοιποῦ οἱ μὲν Ῥωμαῖοι ἀσφαλῶς τὰ ἀναγκάζα νὰ πορίζωνται, τῷ δὲ Μιθριδάτῃ πανταχόθεν ταῦτα νὰ ἐμποδίζωσιν· ἀλλὰ καὶ τολμηρότερον ἤδη ἐπετίθεντο οἱ Ῥωμαῖοι, καὶ σχεδὸν περιέκλεισαν αὐτὸν ἐπὶ ἡμέρας τεσσαράκοντα καὶ πέντε. Ὁ Μιθριδάτης λοιπὸν ἠναγκάσθη ν' ἀναχωρήσῃ νυκτὸς καὶ ἀφείς ἀνημμένα τὰ πυρὰ ἔλαθε τὸν Πομπήϊον. Τὴν ἐπαύριον ὁμοῦς ὁ Πομπήϊος ἐδίωκεν· ἀλλ' ὁ Μιθριδάτης, ὀχυρούμενος κατὰ τὴν ἡμέραν ἐν τῷ στρατοπέδῳ, ἐβάδιζε μόνον τὴν νύκτα. Ὁ Πομπήϊος, οὐ δυνάμενος τὴν ἡμέραν ἀπεράττει νὰ προσβάλῃ αὐτὸν διὰ νυκτὸς, καὶ ἐπειδὴ διὰ κατασκόπων ἐγίνωσκεν ὅτι διηυθύνετο εἰς τὸν Εἰρράτην, σπεύτας καὶ αὐτὸς ἐκεῖσε

δι' ἄλλης ὁδοῦ, προκατέλαβεν ἐπιτηδείαν θέσιν. Κατεπλάγησαν οἱ περὶ τὸν Μιθριδάτην καὶ ὑπὸ φόβου ἐκυριεύθησαν, ὥς ἤκουσαν ἐξαίφνης τὰς πολεμικὰς τῶν Ῥωμαίων σάλπιγγας σαλπίζουσας ἔφοδον, καὶ τὴν σύγχρονον παντὸς τοῦ στρατοῦ κραυγὴν, καὶ εἶδον πρῶτον βέλη παντὸς εἶδους βαλλόμενα ἀπὸς δοκῆτως ἐπ' αὐτοὺς, καὶ ἔπειτα καὶ αὐτοὺς τοὺς Ῥωμαίους ἐπιόντας ἐν τάξει καὶ, ὥς ἦτο ἐπόμενον, ἐνέπισαν εἰς σύγχυσιν καὶ ἀταξίαν. Ἐπειδὴ δὲ προσέτι ἡ σελήνη ὀπισθεν τῶν Ῥωμαίων ἀνατέλλουσα ἤρξανε τὴν σκιάν αὐτῶν καὶ ἐξηπάτα τοὺς μιθριδατικούς, οὗτοι ἐν τῇ νυκτομαχίᾳ ἐκείνῃ ὀλίγον ἀντισχόντες ἐτράπησαν εἰς φυγὴν καὶ διεσκεδάσθησαν, ἀφ' οὗ ἀπέβηλον ὑπὲρ τοὺς μυρίους ἐν τῇ φυγῇ νεκροὺς καὶ ἴσους αἰχμαλώτους (66 π. Χ.). Ἐν τῇ μάχῃ ἐκείνῃ κατεστράφη τὸ τοῦ Πόντου βασίλειον, ἐκεῖ δὲ καὶ ὁ Πομπήϊος ὑπτερον, πρὸς διαιώνισιν τῆς αὐτοῦ νίκης, ἔκτισε τὴν ὑπὸ Ῥωμαίων οἰκισθεῖσαν Νικόπολιν.

Κατὰ τὴν ὀλεθρίαν ἐκείνην νύκτα ὁ Μιθριδάτης, μόλις διὰ μέσου τῶν Ῥωμαίων φυγὴν μετὰ 800 ἱππέων παρεπομένων, συνήντησε κατ' εὐτυχίαν τρισχιλίους ἄνδρας, ἐρχομένους νὰ προστεθῶσιν εἰς τὸν στρατὸν αὐτοῦ. Τούτους παραλαβὼν ἦλθε πρῶτον εἰς Σινορίαν, ὁχυρὸν κατὰ τὰ ὅρια τῆς μεγάλης Ἀρμενίας χωρίον, ὅπου εἶχεν ἀποτεθειμένα χρήματα καὶ βασιλικά κειμήλια· καὶ ἐκ τούτων ἀφ' οὗ τὰ μὲν πλεῖστα διέδωκεν εἰς τοὺς τότε τῆς δυστυχίας αὐτοῦ κοινωνοὺς, τὰ δὲ λοιπὰ ἔλαβεν αὐτὸς, ἐπορεύετο ἔπειτα, ὅπως εἰσελθῇ εἰς τὴν μεγάλην Ἀρμενίαν ἄγγελος τῆς συμφορᾶς αὐτοῦ εἰς τὸν Τιγράνην. Ἀλλ' ἐπειδὴ ἐκεῖνος, τεταπεινωμένος ἐκ τῶν ἡττῶν καὶ ἐκ τῆς εἰτηγῆσαι τοῦ Μιθριδάτου, ὥς ὑπώπτευν, ἐπαναστάσεως τοῦ ἰδίου υἱοῦ, καὶ ἔχων σκοπὸν νὰ ἔλθῃ εἰς εἰρήνην πρὸς τοὺς Ῥωμαίους, συνέλαβε τοὺς σταλέντας πρὸς αἰτήσιν ἀδείας, ὅπως εἰσελθῇ εἰς τὴν ἐκείνου ἐπικράτειαν, ἐπεκλήρουσε δὲ καὶ χρήματα κατὰ τοῦ Μιθριδάτου, ὁ Μιθριδάτης ἀπεφάσισε νὰ μεταβῇ εἰς τὴν πιστὴν αὐτῷ Κολχίδα, καὶ ἐκεῖθεν διὰ ξηρᾶς, ὥς τῶν Ῥωμαίων θαλασσοκρατούντων, εἰς τὸν Κιμμέριον Βόσπορον. Ὅθεν παραμείψας τὰς πηγὰς τοῦ Εὐφράτου καὶ ἀπακρούσας τοὺς πειραθέντας νὰ ἐμποδίσωσιν αὐτὸν Ἰβήρας, ἀφίκετο εἰς Κολχίδα καὶ παρεχέμασεν ἐν Διοσκουριάδι, περὶ τῶν ἐφεξῆς πρακτέων βουλευόμενος.

Ἄμα δὲ τῇ ἑαρι ἄρχομένῳ ἐκινήθη (65 π. Χ.) μετὰ τοῦ ὑπολοίπου στρατοῦ ἐπὶ τὸν Βόσπορον, πρὸς τὴν τοῦ ἀποστάτης Μαχάρου τιμωρίαν, μεθ' ἣν εἶχε κατὰ νόον παραλαβὼν τοὺς Σκύθας, τοὺς Θρᾷκας καὶ πάντας τοὺς καθ' ὁδὸν βαρβάρους καὶ διαβὰς τὰς Ἀλπεῖς νὰ κινήτῃ εἰς ἐπανάστασιν

τοὺς πρὸς τὰ βόρεια τῆς Ἰταλίας Γαλάτας καὶ νὰ προσβάλῃ τοὺς Ῥωμαίους ἐν αὐτῇ τῇ Ἰταλίᾳ. Ἐν τῇ αὐτῇ δ' ἐλπίδι μετ' ἀκαταβλήτου καρτερίας καὶ ὑπομονῆς ἐπορεύετο. Διῆλθε τὴν χώραν τῶν Ἠνιόχων ὡς φίλος, προσέβαλε τὸν παρακείμενον ἄγριον τῶν Ἀχαιῶν λαὸν ἀντιστάντα, καὶ ἔτυχε φιλοξένου ὑποδοχῆς παρὰ τοῖς θαυμάζουσιν αὐτὸν Μαιώταις, παρ' οἷς καὶ ἐπὶ τινι χρόνῳ ἄγνωστος τοῖς Ῥωμαίοις διέτριψεν. Ὁ δὲ Πομπήϊος, ἀφ' οὗ δι' Ἀλβανῶν καὶ Ἰβήρων, οὗς ἐνίκησε, καὶ διὰ τοῦ Καυκάσου ἐδίωξε τὸν Μιθριδάτην, ὥς οὐδὲν περὶ αὐτοῦ ἤκουεν, ὑποθεῖς ὅτι ἀπέθανε, χαίρειν εἰπὼν αὐτῷ, ἐπανῆλθεν ἀπὸ Φάσιδος εἰς τὴν μικρὰν Ἀρμενίαν καὶ εἰς Πόντον καὶ ὑπέταξεν εἰς ὑπόλοιπον ἔμεινεν· ἐν δὲ Ἀμισῷ διέταξε τὰ τῆς Ἀσίας καὶ ἀπεφάσισε τὰ περὶ ἡγεμόνων τῶν διαφόρων αὐτῆς χωρῶν καὶ βασιλείων. Ἐπειτα δὲ στρατεύσας καὶ ἀναγκάσας εἰς εἰρήνην Τιγράνην, μόλις ἀπῆλθε πολυμήσων εἰς τὴν ἀπώτερον Συρίαν καὶ Ἰουδαίαν, καὶ ἡγγέλθη αὐτῷ ὁ Μιθριδάτης μετὰ πολλοῦ στρατοῦ πορευόμενος ἐπὶ τὸν υἱὸν αὐτοῦ Μαχάρην. Τῷ ὄντι δὲ ὁ Μιθριδάτης, πᾶν πρὸς κοῦμα ὑπερβὰς, ἀφίκετο εἰς Βόσπορον, καὶ, ὅτε ἤδη ἐγένετο κύριος πάσης τῆς Χερσονήσου, ὁ Μαχάρης φοβούμενος τὴν ἀμελείκτον τοῦ πατρὸς ὀργὴν, διότι ἄλλοτε πονέετο φίλῃν καὶ συμμαχίαν πρὸς Λούκουλλον καὶ Ῥωμαίους, ἐφόνευσεν ἑαυτὸν. Ὁ δὲ Μιθριδάτης καὶ τὸ Παντικαπαῖον κυριεύσας φρονεῖ· ἐν ὅφει τῆς γυναικὸς αὐτοῦ Στρατονίκης καὶ ἄλλον υἱὸν τὸν ἐξ αὐτῆς γενόμενον αὐτῷ Εὐφάρην, ὅπως ἐκδικηθῇ, διότι ἡ Στρατονίκη, ἐπιτραπέζια παρ' αὐτοῦ τὴν φυλακὴν ἰσχυροῦ τινος προυρίου πλησίον τῆς Ἀρμενίας μετὰ τῶν ἐν αὐτῷ θησαυρῶν, παρέδωκεν αὐτὸ τῷ Πομπήϊῳ, ὅπως σώσῃ τὸν υἱὸν αὐτῆς.

Ἦδη δὲ κάτοχος ὢν παντὸς τοῦ βοσπορείου κράτους σπουδαίως ἐν Παντικαπαίῳ ἐσκέπτετο καὶ πρεσκευάζετο στρατολογῶν, κατασκευάζων ὅπλα καὶ τροχολογῶν ἐπαχθῶς, ὅπως ἐκτελέσῃ, ὡς ἄλλος Ἀννίβας, τὸ ἀρχαῖον αὐτοῦ βούλευμα, τοῦτέστι στρατηλατήσῃ ἐκεῖθεν διὰ ξηρᾶς κατὰ τῆς Ἰταλίας, ὅπερ τοσοῦτον μάλλον ὑπελάμβανε κατορθωτὸν, καθ' ὅσον οὐ μόνον Σκύθαι καὶ Θρᾷκες, ἀλλὰ καὶ οἱ περὶ τὸν Ἰστρον καὶ οἱ κατὰ τὰ βόρεια τῆς Ἰταλίας Γαλάται προθύμως ἐπὶ χρυσῷ καὶ ἐφ' ἀρπαγῇ ἤθελον ὑποστηρίξαι αὐτὸν, καὶ καθ' ὅσον τὸ τοῦ συμμαχικοῦ πολέμου πῦρ δὲν ἦτο ἀκόμη ἐν Ἰταλίᾳ ἀπεσβεσμένον. Ἀλλ' ἡ μεγάλη αὕτη καὶ παράβολος καὶ πολύμοχθος ἐπιχείρησις, γνωστὴ εἰς τὸν στρατὸν γενομένη, πάντα κατέπληξε, γενικὴ δὲ ἀνὰ πάντα τὸν στρατὸν ἐξηπλώθη δυσαρέσκεια, κατακραυγὴ καὶ ἀπεΐθεια. Πρῶτος

τῶν ἀξιοματικῶν αὐτοῦ ὁ Κάστωρ ἀπέστητε τὴν Φαναγόρειαν· τούτου δὲ τὸ παράδειγμα καὶ ἄλλοι ἐμιμήθησαν. Ἀλλ' ὁ ἄκαμptos Μιθριδάτης ὁρῶν ὅτι διὰ τοιούτου στρατοῦ δὲν ἠδύνατο νὰ ἐκτελέσῃ ἐπιχείρημα, ὅπερ ἤλπιζεν ὅτι ἐμελλε νὰ περιάψῃ εἰς τὸ γῆρας αὐτοῦ κλέος ἀθάνατον, ὥστε ὡς βασιλεὺς, ἀλλὰ μὴ τεταπεινωμένος ν' ἀποθάνῃ, ἐπεμπε δι' εὐνούχων τὰς θυγατέρας αὐτοῦ πρὸς γάμον τοῖς ἐκεῖ σκυθικοῖς ἀρχηγοῖς, πρὸς οὓς ἀπὸ πολλοῦ διετῆρει σχέσεις, ἐλπίζων διὰ τῆς συγγενείας πιστὴν παρ' ἐκείνων συμμαχίαν καὶ πρόθυμον συνδρομήν εἰς τὴν μελετωμένην ἐκστρατείαν. Ἀλλ' οἱ συνοδεύοντες στρατιῶται κτείναντες καθ' ὁδὸν τοὺς εὐνούχους, ἀπήγαγον τὰς κόρας πρὸς Πομπήϊον. Ἀλλ' ὅτι καιρίως ἐτραυματίσεν αὐτὸν ἦσαν ὅτι ἀνεκάλυψεν ἀπροσδοκῆτως, ὅτι καὶ αὐτὸς ὁ φίλτατος αὐτοῦ υἱὸς, καὶ παρ' αὐτοῦ διάδοχος προωρισμένος Φαρνάκης, συνώμοσεν ἤδη ἀτίμως κατὰ τοῦ πατρὸς, ἐλπίζων ἀνοήτως, ὅτι οἱ Ῥωμαῖοι ἤθελον ἀποδώσει αὐτῷ τὸν Πόντον.

(Ἔπεται τὸ τέλος).

ΠΕΡΙ ΚΟΡΝΗΛΙΟΥ.

(Ἐκ τῶν τοῦ BANGEL).

Ἐπῆρξε καιρὸς καθ' ὃν ὁ Ἀσχύλος, ὁ Σοφοκλῆς, ὁ Εὐριπίδης καὶ αὐτὸς ἔτι ὁ Ἀριστοφάνης ἦσαν, εἰ μὴ τολμηρὸν εἶπεῖν, οἱ καθηγηταὶ τοῦ δικαίου καὶ τῆς ἠθικῆς ἐν Ἑλλάδι· ἐξάριστον ἦν τότε θέαμα τὸ βλέπειν ἐν τοῖς ἀμφιθεάτροις τοὺς ἀνδρας ἐκείνους, ἔχοντας θόλον μὲν τὸν κυανοῦν οὐρανὸν, ὀρίζοντα δὲ τὰ κυανόλευκα τοῦ ἡλίου πόντου κύματα νὰ ἐξελίσσωσιν ἐνώπιον ἀκρατῶν Ἀθηναίων, Κορινθίων ἢ Ἀργείων τὰς μεγάλας παραδόσεις καὶ τοὺς ἡρωϊκοὺς τῆς πατρίδος μύθους. Θαυμάσιον ἦν ἐπίσης τὸ ἀκούειν τῆς ἀριστοφανικῆς κωμωδίας τοὺς κωδωνίσκους· ἀλλὰ τὸ μέγιστον τῶν θαυμασίων ἐκείνων ἦν ἡ ἐλευθερία, ἐνιαία, ἄκρατος, ἀπόλυτος, ἦν τὸ θέατρον ἔχαιρεν· εἰς τὸν ποιητὴν ἐπετρέπετο τότε οἰκνῶν ποτε νὰ ἐκφέρῃ γνώμην· γινώσκετε δὲ ὑμεῖς οἱ ἀκούοντές μου μέχρι τίνος ἐξικνεῖτο τοῦ κυριάρχου τῶν Ἀθηναίων λαοῦ ἡ ἀνοχή· αὐτὸς ὁ ἀπόλυτος κύριος, αὐτὸς ὁ πάντα δυνάμενος δῆμος ἠνείχετο νὰ χλευάζεται ὑπὸ τοῦ ἀριστοκρατικοῦ Ἀριστοφάνους, καὶ τί λέγω; νὰ διασύρῃται, νὰ κατασπαράσσῃται ἐκ τῶν λοιδοροῦν αὐτοῦ· ὁ κυρίαρχος οὗτος δῆμος ἠνείχετο ὑπὸ τὸ ψευδώνυμον καὶ τὸ προσωπεῖον τοῦ Κλέωνος νὰ προειδοποιῇται ὑπὸ τοῦ Ἀριστοφάνους περὶ μιᾶς ἀληθείας, ἣν συνιστᾷ ὑμεῖς, ὡς προσφιλεῖς συμπόλῃται, ὧν τὴν προσοχὴν προσελκύω σήμερον. Ἡ ἀλήθεια δὲ αὕτη, ἥτις ἐκ

τῆς συνηθείσεως τὴν ἐμῆς ἐκπηδᾷ, εἶναι ἡ ἐξῆς· ὅτι δηλαδὴ ἡ μὲν δημοκρατία εἶναι ἱερὰ, εἶναι τῆς προόδου ἡ ὁδός, ἐνῶ ἡ δημογωγία ἐξ ἐναντίας εἶναι ἡ πρὸς τὴν ἀπόλυτον ἐξουσίαν ἄγουσα λεωφόρος.

Παρ' ἡμῖν, παρὰ τοῖς νεωτέροις τολμῶ εἶπεῖν ὅτι ὁ δραματικὸς ποιητὴς φέρει φορτίον ψυχῶν. γινώσκετε τί εἰσιν ἡ τί ὀφείλουσι τοῦλάχιστον εἶναι οἱ καλλιτέχναι; Οἱ ἐκδικηταί, οἱ πνευματικοὶ τοῦ πικραδυσθέντος καὶ θυσιασθέντος δικαίου· οὐδέποτε ὀφείλουσι νὰ κλίνωσι κεφαλὴν πρὸ τῆς ἐπιτυχίας, οὐδέποτε νὰ κολακεύωσι τὴν ἀκόλαστον δόξαν θριαμβεύουσας, ἀλλ' ἐξεναντίας γονοπετεῖς, περισκευμένοι καὶ εὐλαβεῖς νὰ προσβλέπωσι τὴν ἡτταν τῶν καρτεροψύχων ἀνδρῶν, τῶν ἀγαθῶν ἀνθρώπων.

Ὅποῖος λοιπὸν εἶναι ὁ χαρακτήρ τῶν τοῦ Κορνηλίου τραγωιδῶν; Ποία τις εἶναι ἡ διδασκαλία, εἰς ἐπιτρέπητε τὴν λέξιν, ἣν ἐκ τῆς διαλέξεως τῆς ἐσπέρας ταύτης, ὀφείλομεν νὰ πορισθῶμεν;

Ὁ Κορνήλιος διδάσκει ἡμᾶς ἐν μὲν τῷ Ὁρατίῳ τὸ τῆς πατρίδος καλὸν ἀντὶ πάσης θυσίας νὰ ἐπιδιώκωμεν, ἐν δὲ τῷ Σίδρι πρὸ τοῦ βωμοῦ τοῦ καθήκοντος τὰ ἴδια νὰ θυσιάζωμεν πάθῃ· ἐν τῷ Κέννα νὰ σφαιριάζωμεν τὴν πορνικὴν ἐκείνην αἰσχρότητα ἣν πολιτικὸν λόγον καλοῦσιν, ὅπερ τῆς παρθενικῆς ἐκείνης ἀρετῆς, ἣν ἐπιείκειαν ὀνομάζουσι· διδάσκει ἡμᾶς ἐν μὲν τῷ Πολυεύκτῳ ν' ἀνατρέπωμεν τῶν ψευδῶν θεῶν τὰ εἰδωλα, ἐν δὲ τῷ Πομπηίῳ μετ' ἀκραδέντου πίστεως εἰς τὰ κοινὰ συμφέροντα, καὶ ἡττηθέντα πρὸς ὦραν, νὰ προσκολλώμεθα καὶ ἐν τῷ Σερτορίῳ διδάσκει ἡμῖν τὴν ἀμετάπτωτον πρὸς τὴν Ῥωμαϊκὴν ἐλευθερίαν ἐμπιστοσύνην. Τίς δὲ ἡ διδασκαλία, ἥτις ἐκ τοῦ διαλόγου τούτου δεῖν νὰ ἐκπηδῇ; Ἀ! Τὸ κατ' ἐμὲ, πρὸ πολλοῦ ἐγὼ ἐντρύφω ἀπογευόμενος τῆς πλήρους πείρας ἄμα καὶ ἡδύτητος διδασκαλίας, τῆς ἐξῆς. Γαλλία καὶ Εὐρώπη! ἀμφοτέραι ἀνάγκην ἡρωϊσμοῦ ἔχετε. Τὸ θέατρον τοῦ Κορνηλίου εἶναι ἰδίως ἡ σχολὴ τοῦ ἡρωϊσμοῦ ἐκείνου, ὃν λιθόκολλαν τῶν ἐθνῶν ἀποκαλῶ. Τὰ μεγάλα πάθη συνενοῦσιν, ἐνῶ τὰ μικρὰ διασπαράσσουσιν· ἐπιθυμεῖτε νὰ ἐναγκαλισθῇτε ἀλλήλους συμφιλούμεναι ἐν τῷ ἰδεώδει καλῷ καὶ τῷ φωτὶ, ἡ θελετε ἀκόμη νὰ διαβιώτε ἐν τῇ ἀμαθείᾳ, τῇ ὀργῇ, τῇ διχονοίᾳ, τοῖς σπαραγμοῖς τῶν πολιτικῶν ἀγῶν; Ἴδου τὸ ζήτημα προκείμενον. Τὸ κατ' ἐμὲ, ἡ ἐκλογή μου ἐγένετο· πανταχοῦ, ἐνθα ἡρωϊσμός ἀναφαίνεται, στρέφομαι προσαγορεύων αὐτὸν, ὡς ἀνατέλλοντα τῆς συνειδήσεως ἥλιον. Συνεννοηθῶμεν ὁμῶς· τὸν ἡρωϊσμόν πάσαι τῆς κοινωνίας αἱ τάξεις ἀκούσαι καὶ κατὰ πάσων μάλιστα ὦραν, οὐδὲ εἶναι οὗτος